

**BELGIË ALS AARDGASDRAAISCHIJF
VOOR NOORDWEST-EUROPA:
DE WEG VOORUIT**

Inhoud

1. Vooraf	5
2. Het belang van de rol van België als aardgaskruispunt	6
2.1 Aandeel aardgas in de Belgische energiemix neemt wellicht nog toe	6
2.2 Onze kruispuntfunctie versterkt de bevoorradingszekerheid	7
2.3 Goede marktwerking en gunstige prijzen	7
2.4 Ook positieve afstraling op de economie	7
2.5 Uitdaging: investeringsniveau blijft hoog	8
3. Opportuniteiten om de bevoorradingszekerheid en de marktwerking te versterken in een Europese context in volle verandering	9
3.1 Verschuiving in de aardgasbronnen voor de Europese markt creëert nieuwe configuratie in de grote bevoorradingsstromen	9
3.2 Europese eengemaakte aardgasmarkt vereist bijkomende infrastructuur	11
4. Troeven van België	13
4.1 Vervoersnet één van de best geïnterconnecteerde systemen in Noordwest-Europa	13
4.2 Unieke rol van Zeebrugge	13
4.3 Actieve rol van het Belgische gasvervoersinfrastructuurbedrijf	15
4.4 Neutraliteit tegenover producenten	16
4.5 Solide vervoersnetbeheerder en tariefomkadering die competitiviteit combineert met stabiliteit over de lange termijn	16
5. De weg vooruit	17
5.1 Efficiënt vergunningenbeleid	17
5.2 Gecoördineerde Belgische aanpak bij de integratie van de Noordwest-Europese aardgasmarkt	18
5.3 Evolutie aandeelhouderschap van de Belgische vervoersnetbeheerder	19
5.4 Aardgasdiplomatie	20
6. Samenvatting en actieprogramma	21
6.1 Ambitieuze doelstelling in een Noordwest-Europese context	21
6.2 België belangrijke comparatieve voordelen op de Noordwest-Europese aardgasmarkt	22
6.3 Verdere ontwikkeling draaischijfrol België: ruggensteun voor infrastructuurbedrijf Fluxys Groep nodig	23
6.4 Versterking samenwerking Belgische bedrijven om internationaal industriële synergieën te ontwikkelen	23
6.5 Vectoren van een actieve aardgasdiplomatie	24
6.6 Actieprogramma om synergieën te ontwikkelen met aardgasproducenten en netbeheerders buurlanden	25

1. Vooraf

Een van de doelstellingen van het federale energiebeleid is om er voor de aardgasmarkt voor te zorgen dat de randvoorwaarden zijn vervuld om de bevoorradingszekerheid en de competitiviteit van de prijzen te verzekeren voor de eindverbruikers. Centraal daarbij is de versterking van de rol van België als aardgaskruispunt van Noordwest-Europa. In het verleden heeft een gedeelde langetermijnvisie en overleg tussen privé en de overheid ervoor gezorgd dat ons land vandaag een unieke draaischijffunctie heeft.

De huidige evoluties op de Europese aardgasmarkt bieden verschillende kansen om de draaischijfrol van ons land nog te intensiveren. En België heeft vanuit zijn unieke positie die het vandaag al heeft verworven bijzondere troeven om nieuw grensoverschrijdend verkeer van aardgas aan te trekken en zo de bevoorradingszekerheid te versterken en de concurrentie aan te wakkeren.

De unieke positie van België neemt niet weg dat ook andere landen de ambitie hebben om op de Noordwest-Europese markt een spilfunctie te ontwikkelen. In die optiek is het belangrijk om in het overleg met de andere landen in de Noordwest-Europese regio ervoor te zorgen dat initiatieven zich richten op wederzijdse versterking veeleer dan op concurrentie. Een ander element is het overleg met de Gewesten om het vergunningenbeleid bij te sturen zodat nieuwe infrastructuur kan worden aangelegd binnen de termijnen die de markt vraagt. Ook de coördinatie met de Belgische vertegenwoordiging in het buitenland is van belang; een gecoördineerde aanpak op Europees niveau en een actieve aardgasdiplomatie zijn essentiële factoren in het handhaven van de bevoorradingszekerheid en ze bieden tevens de mogelijkheid om de performantie van een waaier Belgische bedrijven internationaal onder de aandacht te brengen.

Paul Magnette
Minister van Klimaat en Energie

2. Het belang van de rol van België als aardgaskruispunt

2.1 Aandeel aardgas in de Belgische energiemix neemt wellicht nog toe

In het primaire energieverbruik van België is aardgas goed voor 25,5%, staan olieproducten in voor 39%, kernenergie voor 21,5%, vaste fossiele brandstoffen voor 8%, hernieuwbare energiebronnen voor 5% en andere bronnen voor 1%. De regering heeft zich in het kader van het energie-klimaatpakket geëngageerd om de Europese verbintenissen na te komen. Concreet betekent het dat Europa tegen 2020 streeft naar 20% minder broeikasgassen dan in 1990, een aandeel van 20% voor de hernieuwbare energiebronnen en een energieverbruik dat 20% lager ligt dan het verbruik bij ongewijzigd beleid.

Diverse marktsignalen en energiestudies wijzen erop dat bij een doortastend klimaatbeleid aardgas zijn aandeel in de Belgische energiemix zal zien toenemen omwille van de milieutroeven van de energiebron. Zo zal elektriciteit wellicht in toenemende mate in aardgasgestookte centrales worden opgewekt. Bovendien zal ook aardgasgestookte stroomcapaciteit nodig zijn als back-up voor elektriciteitsproductie uit hernieuwbare energiebronnen zoals windenergie of zonne-energie, die niet continu beschikbaar is.

Het is dus van het grootste belang om vandaag en in de toekomst aandacht te hebben voor de bevoorradingszekerheid in aardgas en zeker in België, dat geen eigen bronnen heeft en dus alle aardgas moet invoeren. Vandaag zijn de belangrijkste bronnen voor de Belgische markt aardgas uit de Noordzee, met voornamelijk Noors maar ook Brits aardgas, Nederlands aardgas en in beperkte mate ook Russisch aardgas. Vanuit die bronnen wordt aardgas ingevoerd via pijpleidingen. Daarnaast wordt ook aardgas in vloeibare vorm ingevoerd per schip, tegenwoordig hoofdzakelijk uit Qatar.

2.2 Onze kruispuntfunctie versterkt de bevoorradingszekerheid

De ideale situatie voor een niet-producerend land in termen van bevoorradingszekerheid is om aardgasinfrastructuur te hebben die rechtstreeks is gekoppeld aan de bronnen. Maar zulke infrastructuur is zo kapitaalintensief dat ze niet haalbaar is voor een relatief kleine eindverbruikersmarkt als België. Daarom heeft Fluxys sinds de introductie van het aardgas de strategie gehanteerd om zijn geografische ligging tussen bronnen en verschillende eindverbruikersmarkten in Noordwest-Europa en zijn neutrale positie ten opzichte van aardgasproducenten in te zetten om de bevoorradingszekerheid van België te bouwen op grensoverschrijdende aardgasstromen naar andere landen. Op die manier heeft België zich ontwikkeld tot draaischijf van de aardgasstromen in Noordwest-Europa.

Die strategie heeft weliswaar belangrijke investeringsinspanningen gevergd, maar biedt vandaag een bijzonder hoge bevoorradingszekerheid voor de Belgische markt, een rijke diversificatie van de bronnen en een zeer hoge mate van interconnectiviteit met de netten van de buurlanden.

2.3 Goede marktwerking en gunstige prijzen

De manier waarop de aardgasvervoersinfrastructuur in België is uitgebouwd, stimuleert tevens de efficiënte werking van de markt. De grensoverschrijdende aardgasstromen brengen immers een groot aantal marktspelers naar de Belgische markt en stimuleren de circulatie van grote volumes aardgas, wat meer concurrentiemogelijkheden creëert en de aardgasprijs in België positief beïnvloedt. Die goede marktwerking is niet alleen positief voor de gezinnen en de KMO's maar uiteraard ook voor de economische activiteit en de werkgelegenheid in de grootindustrie en in het bijzonder de energie-intensieve bedrijven.

2.4 Ook positieve afstraling op de economie

De rol van België als aardgasdraaischijf straalt overigens ook op een bredere manier positief af op de economie. De netbeheerders en de leveranciers in de aardgasindustrie zorgen immers voor een belangrijke directe en indirecte werkgelegenheid. De volgehouden investeringsinspanningen van de aardgasindustrie stimuleren de activiteit en de werkgelegenheid in andere sectoren, onder meer de constructiesector, bij studiebureaus, en bedrijven die gespecialiseerd zijn in ICT en

procestechnologie. Over de jaren hebben de investeringen in de sector ook meegebracht dat aan diverse universiteiten en onderzoeksinstellingen een belangrijke knowhow is opgebouwd in aardgas en zijn diverse deelspecialiteiten.

2.5 Uitdaging: investeringsniveau blijft hoog

Recente schattingen geven aan dat de energiesector in Europa de volgende tien jaar zowat € 1000 miljard moet investeren om de overheidsdoelstellingen voor hernieuwbare energiebronnen en vermindering van de broeikasgassen te halen. Bijna een derde van die investeringen zou gaan naar infrastructuur voor de aardgas- en elektriciteitsnetten. In België zal zoals gezegd onder meer back-up elektriciteitsproductie moeten worden gebouwd voor de windmolenparken en naar alle waarschijnlijkheid zullen dat aardgasgestookte centrales zijn. Daarvoor moet het aardgasvervoersnet bijkomend worden uitgebreid en dat betekent concreet dat Fluxys onverminderd dient voort te gaan met zijn tienjaren-investeringsprogramma, dat vandaag al meer dan € 2 miljard bedraagt. Daarvoor moet het gasvervoersinfrastructuurbedrijf in toenemende mate een beroep doen op risicokapitaal en/of geleend kapitaal en er dient dan ook op toegezien te worden dat de klimaat/energiedoelstellingen blijven sporen met een gezond financieel draagvlak.

3. Opportuniteiten om de bevoorradingszekerheid en de marktwerking te versterken in een Europese context in volle verandering

De verschuiving in de beschikbare aardgasbronnen voor de Europese markt geeft aanleiding tot een nieuwe configuratie in de stromen. Voor België is dat een uitgelezen kans om zijn rol van aardgasdraaischijf te consolideren en zo de bevoorradingszekerheid en de marktwerking te versterken. Als ons land nieuwe infrastructuur kan aanbieden om nieuwe stromen te ontvangen, dan ontsluiten we met iedere nieuwe stroom ook een nieuwe aardgasbron voor de Belgische markt. Hetzelfde geldt voor de bijkomende infrastructuur die nodig is om te evolueren naar een Europese ééngemaakte aardgasmarkt met voldoende capaciteit voor het open verkeer van aardgas tussen de lidstaten en tussen de verschillende kortetermijnmarkten verspreid over de lidstaten.

3.1 Verschuiving in de aardgasbronnen voor de Europese markt creëert nieuwe configuratie in de grote bevoorradingsstromen

Invoerafhankelijkheid Europa neemt toe. Onder de Europese conventionele aardgasbronnen kan alleen de Noorse aardgasproductie nog verder toenemen. De Britse reserves nemen af en het productieniveau in de velden maakt dat het Verenigd Koninkrijk steeds grotere volumes aardgas moet invoeren. Voorts neemt in Nederland de productie uit de kleine velden af en is de productie uit het Groningenveld geplafonneerd. De invoerafhankelijkheid van Europa kan dus alleen maar toenemen.

Grote investeringen in vervoersinfrastructuur nodig. Om de daling van de Europese aardgasproductie op te vangen, zullen grotere volumes aardgas vanuit verderaf gelegen bronnen moeten worden aangevoerd. Er staan daarom diverse internationale projecten op stapel die bijkomende volumes aardgas naar Europa brengen: aardgas uit Rusland en de Kaspische regio per pijpleiding (de projecten Nord Stream, South Stream en Nabucco), en een waaier projecten voor terminals om vloeibaar aardgas per schip te ontvangen.

Een kans voor België. De nieuwe configuratie in de bevoorradingsstromen naar Europa biedt België de gelegenheid om zijn draaischijfrol en daarmee ook zijn bevoorradingszekerheid en de marktwerking te versterken. De nieuwe geplande routes voor de aardgasbevoorrading van Europa bereiken immers de verschillende verbruikersmarkten niet: stroomafwaarts van die grote assen zullen ook belangrijke investeringen moeten gebeuren in de nodige infrastructuur om de nieuwe stromen verderop te brengen. Het speelt in het voordeel van België dat het Verenigd Koninkrijk in toenemende mate invoerder wordt en er ook vraag is voor grotere stromen naar Frankrijk. Dat biedt de mogelijkheid om nieuwe stromen uit het oosten aan te trekken voor de Britse en Franse markt en bovenop die stromen kunnen leveranciers dan bijkomende volumes inkopen voor de Belgische markt. In die context is Fluxys vandaag trouwens een project aan het afwerken om de capaciteit in de oost/west-richting aanzienlijk te versterken en er zijn ook vergevorderde plannen voor grotere capaciteit richting Frankrijk.

Ook niet-conventionele aardgasproductie kan opportuniteit zijn. Onder meer de Verenigde Staten kennen de jongste jaren een sterke verhoging van de niet-conventionele aardgasproductie (aardgas uit leisteenlagen of kolenlagen, bijvoorbeeld). De winningstechnieken zijn zelfs zo geëvolueerd dat niet-conventioneel aardgas tegen concurrentiële prijzen kan worden aangeboden.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de olie- en gasindustrie ook in Europa de mogelijkheden van niet-conventionele aardgasproductie onderzoekt. Het is een evolutie die in zijn beginfase zit, maar zeker in het oog moet worden gehouden. De sites die vandaag worden geëxploreerd voor mogelijke productie van aardgas uit leisteenlagen liggen in belangrijke mate in Centraal- en Oost-Europa (Hongarije, Polen, Oostenrijk, Duitsland) en gelet op de verhoging van de capaciteit in het Fluxys-net voor stromen van oost naar west kunnen de nieuwe ontwikkelingen in de niet-conventionele aardgasproductie opportuniteiten meebrengen om de bevoorradingszekerheid te versterken.

3.2 Europese eengemaakte aardgasmarkt vereist bijkomende infrastructuur

Meer capaciteit voor grensoverschrijdend verkeer en bidirectionaliteit. De liberalisering van de aardgasmarkt is erop gericht om de eindverbruikers de keuze tussen verschillende leveranciers te bieden en door de concurrentie tussen die leveranciers een concurrentiële prijs te bieden. Daarvoor is het nodig dat aardgas probleemloos kan circuleren doorheen heel het Europese net: op die manier kunnen leveranciers met elkaar concurreren om aardgas voor de beste prijs aan de eindverbruikers te leveren. Naarmate een groter aandeel van de elektriciteit in aardgasgestookte centrales wordt geproduceerd, is eveneens meer capaciteit en flexibiliteit in de aardgasvervoersinfrastructuur nodig.

De derde Europese gasrichtlijn benadrukt dat voor het vrije verkeer van aardgas aanzienlijke investeringen nodig zijn. Zo moeten de interconnecties tussen de verschillende landen worden versterkt en in het ontwerp van nieuwe Europese Verordening over de bevoorradingszekerheid is het bovendien één van de aandachtspunten dat de interconnectiepunten ook in twee richtingen moeten kunnen werken.

Bijkomende infrastructuur is ook nodig doordat aardgas met de liberalisering van de markt niet langer een energie is die uitsluitend rechtstreeks naar de eindverbruikers wordt vervoerd. Het is tevens een product dat verhandeld wordt op en tussen beurzen en dat vraagt bijkomende capaciteit tussen die markten onderling en tevens een grote wendbaarheid van de stromen, wat nogmaals het belang onderstreept van infrastructuur waarin aardgas in twee richtingen kan stromen.

België moet sleutelrol vervullen in integratie Noordwest-Europese markt. De volledige eenmaking van de aardgasmarkt krijgt vorm via de tussenstap van regionale markten die zich op termijn zullen samenvoegen. Vandaag maakt België deel uit van de Noordwest-Europese regionale aardgasmarkt met het Verenigd Koninkrijk, Nederland, Duitsland, het Groothertogdom Luxemburg en Frankrijk. De opzet bestaat erin om tot een markt te komen met voldoende capaciteit en op elkaar afgestemde diensten zodat leveranciers van om het even waar aan de grenzen van de regio soepel hun aardgas tot bij hun klanten kunnen brengen. Om dat doel te bereiken, dienen de betrokken landen, vervoersnetbeheerders en regulatoren hun overleg en samenwerking op te voeren.

Fluxys heeft de ambitie om een sleutelrol te spelen bij de integratie van de Noordwest-Europese aardgasmarkt. Die integratie kan de marktwerking alleen maar ten goede komen en het overleg tussen de spelers op de diverse markten biedt een platform om in de context van een nieuwe configuratie van de bevoorradingsstromen bijkomend grensoverschrijdend verkeer naar België aan te trekken. Uiteraard voeren ook andere landen en hun vervoersnetbeheerders een strategie om op de Noordwest-Europese markt een spilfunctie te ontwikkelen en zo de beschikbaarheid van aardgas voor hun nationale markt te maximaliseren. Het is daarom van groot belang dat in het overleg tussen de verschillende landen de initiatieven zich richten op wederzijdse versterking en coördinatie veeleer dan op concurrentie, wat tevens essentieel is om overinvesteringen te vermijden.

Internationale ontwikkeling Fluxys Groep. Om de draaischijfrol van België verder te intensifiëren is het ook noodzakelijk dat de Fluxys Groep zich op de Noordwest-Europese aardgasmarkt internationaal ontwikkelt. Vandaag heeft het Belgische aardgasvervoersinfrastructuurbedrijf een participatie in de Interconnector-leiding en de Balgzand-Bacton leiding, twee leidingen die de markt van het Verenigd Koninkrijk verbinden met die van het Europese vasteland. Daarnaast biedt de Fluxys Groep via een dochterbedrijf in het Verenigd Koninkrijk operationele diensten en software aan voor systeemgebruikers die actief willen zijn in de diverse netten in West-Europa.

Gelet op het internationale karakter van de sector en de evolutie naar een ééngemaakte Europese aardgasmarkt zijn (co)investeringen in nieuwe projecten en/of deelnemingen in bestaande ondernemingen in de buurlanden de beste manier om de aanpak te concretiseren om grensoverschrijdende aardgasstromen naar ons land aan te trekken. Die aanpak biedt ook de gelegenheid om in het geliberaliseerde maar versnipperde landschap van talrijke leveranciers de kennis van de marktvrage te verdiepen en zo een ruimer beeld te krijgen van wat het juiste investeringsniveau moet zijn in nieuwe infrastructuur in België.

4. Troeven van België

4.1 Vervoersnet één van de best geïnterconnecteerde systemen in Noordwest-Europa

België heeft op de kaart van de Noordwest-Europese aardgasinfrastructuur een stevige uitgangspositie. Sinds de jaren 60 en vooral vanaf de jaren 90 heeft Fluxys zijn vervoersnet uitgebreid tot één van de best geïnterconnecteerde systemen en een draaischijf voor grensoverschrijdende stromen op de Noordwest-Europese markt zoals onder meer Oostenrijk dat is in Centraal-Europa.

Stroomopwaarts is het Belgische net verbonden met alle bronnen die voor de Noordwest-Europese markt van belang zijn en stroomafwaarts biedt het systeem de marktspelers een optimale flexibiliteit in de bestemmingskeuze: ze kunnen het aardgas leveren aan eindverbruikers in België, verkopen op de kortetermijnmarkt in Zeebrugge of het verder doorvoeren naar alle buurnetten en -systemen rond België.

In ons land wordt meer dan 17 miljard kubieke meter aardgas per jaar verbruikt en ongeveer 95 miljard kubieke meter aardgas werd op lange termijn gereserveerd voor grens-tot-grensvervoer: Nederlands en Noors aardgas voor Frankrijk en Spanje, Brits aardgas voor continentaal Europa, onder meer Russisch gas voor het Verenigd Koninkrijk en ook aardgas voor het Groothertogdom Luxemburg.

4.2 Unieke rol van Zeebrugge

De zone Zeebrugge is een hoeksteen voor de bevoorradingszekerheid van Noordwest-Europa: samen met Emden in het Noorden van Duitsland is Zeebrugge de belangrijkste aanleveringszone van aardgas in Noordwest-Europa. De aanlandingscapaciteit in Zeebrugge stemt overeen met ongeveer 10% van de totale grenscapaciteit die nodig is om de Europese Unie te bevoorraden.

De unieke rol van Zeebrugge en de flexibele inzetbaarheid van het Belgische vervoersnet is ten overvloede gebleken tijdens het Russisch-Oekraïense geschil begin 2009. Bij het wegvallen van de stromen vanuit het oosten hebben de marktspelers intensief het Fluxys-net gebruikt om hun leveringsverplichtingen naar eindverbruikers in Europa na te komen.

Terminal voor vloeibaar aardgas. De kiem voor de spilfunctie van Zeebrugge ligt in de gezamenlijke langetermijnvisie op de bevoorradingszekerheid van België die de overheid, de haven van Zeebrugge en de vervoersnetbeheerder in de jaren 70 ontwikkelden. Op basis van die langetermijnvisie werd beslist om in Zeebrugge één van de eerste terminals voor vloeibaar aardgas (LNG) in Noordwest-Europa te bouwen. Recent nog werd de capaciteit van de terminal overigens verdubbeld en vandaag liggen opnieuw plannen op tafel om de capaciteit van de installatie te verhogen en te diversifiëren. Dat zou opnieuw de rol van de terminal in de bevoorradingszekerheid versterken als flexibele LNG-installatie bij extreme weersomstandigheden of bij het tijdelijk wegvallen van een andere bron.

De activiteit van de LNG-terminal in Zeebrugge heeft trouwens meegebracht dat intussen in het domein van LNG meer dan 20 jaar Belgische expertise in exploitatie en engineering is ontwikkeld die internationaal bijzonder hoog staat aangeschreven.

Onderzeese pijpleidingen Zeepipe en Interconnector. Al vanaf de constructiefase is de aanwezigheid van de LNG-terminal in Zeebrugge een aantrekkingspool gebleken voor de verdere uitbouw van de aardgasinfrastructuur. Zo sloot België in 1988 een verdrag met Noorwegen voor de aanleg van een onderzeese leiding om Noors aardgas naar Zeebrugge te brengen voor de Belgische markt en voor doorvoer naar Frankrijk en Zuid-Europa, waarvoor Fluxys een leiding aanlegde van Zeebrugge naar Blaregnies. In 1994 volgde een verdrag tussen België en het Verenigd Koninkrijk voor de aanleg van de onderzeese Interconnector-leiding tussen Bacton en Zeebrugge. In België bouwde Fluxys een nieuwe oost/west-as met verbindingen naar Nederland en Duitsland en die zowel Brits aardgas naar België, Duitsland en Nederland kan brengen als aardgas uit bronnen uit het oosten kan vervoeren naar het Verenigd Koninkrijk.

Beurs Hub Zeebrugge. Aansluitend op de ingebruikneming van de Interconnector en de Belgische oost/west-as in 1998 werd Hub Zeebrugge in het leven geroepen, de eerste markt voor kortetermijnhandel in aardgas op het Europese vasteland. Voor de leveranciers op de Belgische markt betekent de aanwezigheid van Hub Zeebrugge dat ze op ieder moment over een bijkomende bron kunnen beschikken om hun inkoopportfolio te diversifiëren. Sinds zijn ontstaan is de liquiditeit van Hub Zeebrugge stelselmatig gegroeid, met vandaag een 80-tal traders die actief zijn en in 2009 een totaal verhandeld volume van ongeveer 62 miljard kubieke meter aardgas of meer dan drie

keer het jaarverbruik in België. De index berekend op basis van de transactieprijs op Hub Zeebrugge, de *Zeebrugge Index for Natural Gas* (ZIG), is trouwens een referentie geworden in Europa.

Sinds de oprichting van Hub Zeebrugge zijn in Noordwest-Europa nog verschillende andere kortetermijnmarkten opgericht, maar Hub Zeebrugge is altijd één van de belangrijkste gebleven. Bovendien maakt de aanwezigheid van pijpleidingengas én LNG in de zone Zeebrugge van Hub Zeebrugge een unieke beurs voor aardgas in Europa. De combinatie pijpleidingengas/LNG geeft de marktpelers immers de mogelijkheid om arbitragehandel te voeren op basis van niet alleen de prijsvormingsverschillen tussen de kortetermijnmarkt en de langetermijncontracten maar ook de prijsvormingsverschillen tussen pijpleidingengas en LNG.

4.3 Actieve rol van het Belgische gasvervoersinfrastructuurbedrijf

Fluxys heeft op vandaag diverse nieuwe projecten lopen om de draaischijfrol van België verder te ontwikkelen. Zo is er de lopende versterking van de oost/west-as en ook het project voor nieuwe capaciteit tussen Zeebrugge, Nederland en Duitsland naar Frankrijk. Beide projecten zijn overigens door de Europese Commissie erkend als prioritaire projecten in het kader van de ontwikkeling van de Europese energienetten en ook als projecten in het raam van het Europese herstelplan.

Daarnaast voert het Belgische aardgasvervoersinfrastructuurbedrijf met andere netbeheerders in Noordwest-Europa onderhandelingen voor diverse nieuwe projecten die bijkomende grensoverschrijdende stromen naar België kunnen aantrekken ter versterking van de draaischijfrol van België. Zo is er een marktbevraging gestart met Duitse en Tsjechische netbeheerders met het oog op de aanleg van een transportleiding tussen de Tsjechisch/Duitse en Duits/Belgische grens (MET-leiding) die mogelijk aansluiting kan bieden op de nieuwe aardgasaanvoer via de Nord Stream leiding (Russisch aardgas), de South Stream leiding (Russisch aardgas) of de Nabucco leiding (aardgas uit Kaspische regio). Ook zijn er gesprekken met partners voor aardgasopslagprojecten en met Franse partners voor een mogelijke transportverbinding tussen Duinkerke en Zeebrugge. Het infrastructuurbedrijf heeft eveneens een akkoord bereikt om een deelneming te verwerven in het NEL-leidingproject, dat de Nord Stream-leiding zal verbinden met de Noordwest-Europese markt.

4.4 Neutraliteit tegenover producenten

Door het feit dat België zelf geen aardgasproducent is, wordt ons land door producenten gepercipieerd als neutraal terrein en ook Fluxys is onafhankelijk van aardgasproducenten en -leveranciers. De overheid heeft er trouwens voor gezorgd dat de netbeheerder een specifieke corporate governance omkadering kent om zijn opdracht van openbaar nut onafhankelijk uit te voeren. Bovendien is de publieke sector (de gemeentelijke holding Publigas) meerderheidsaandeelhouder van de netbeheerder.

4.5 Solide vervoersnetbeheerder en tariefomkadering die competitiviteit combineert met stabiliteit over de lange termijn

Nog een troef op de internationale markt van producenten en leveranciers is dat het Belgische aardgasvervoersinfrastructuurbedrijf over de jaren heen heeft aangetoond over de juiste commerciële slagkracht te beschikken om met gesprekspartners met uiteenlopende belangen grote projecten te onderhandelen en bovendien de mogelijkheid heeft om ze te financieren. Voor het succes van projecten voor nieuwe grensoverschrijdende capaciteit is het ook belangrijk dat de onderhandelingen met producenten en leveranciers in een langetermijnperspectief kunnen worden gevoerd. In die optiek is in het wettelijk kader de mogelijkheid ingebouwd om langetermijncontracten te sluiten: voor het aardgasvervoersinfrastructuurbedrijf is dat een essentiële voorwaarde om zulke projecten te financieren, voor producenten vormt het dan weer een basis voor de langetermijnplanning van de exploitatie van hun aardgasvelden.

De praktijk heeft bewezen dat langetermijncontracten perfect te verzoenen zijn met competitieve prijzen. De contracten die in 2004 zijn afgesloten voor het gebruik van de LNG-terminal in Zeebrugge, bijvoorbeeld, hebben looptijden van 15 à 20 jaar. Tegelijk behoren de tarieven voor de installatie in Zeebrugge tot de laagste tarieven die gangbaar zijn bij de LNG-terminals in West-Europa. Ook de recent goedgekeurde vervoerstarieven zijn bijzonder concurrentieel in vergelijking met die van andere netbeheerders en bovendien is de nodige tarifaire stabiliteit wettelijk ingebouwd om de huidige en toekomstige systeemgebruikers een zicht op lange termijn op de vervoerskosten te bieden.

5. De weg vooruit

In het perspectief van de evoluties in de energiemarkt de volgende decennia is het absoluut noodzakelijk om oog te hebben voor de bevoorradingszekerheid in aardgas. De weg vooruit daartoe is België verder te blijven ontwikkelen als het aardgaskruispunt voor de Noordwest-Europese markt. De overheid dient daarom in overleg met de aardgasindustrie een optimale aanpak ontwikkelen.

Zo is er een bijsturing nodig van het beleid inzake vergunningen bij de aanleg van aardgasvervoersinfrastructuur. In het integratieproces van de Noordwest-Europese aardgasmarkt moet de overheid ook de verdere ontwikkeling van België als aardgasdraaischijf promoten en het aardgasvervoersinfrastructuurbedrijf ruggensteun geven in zijn internationale ontwikkeling.

Een actieve aardgasdiplomatie is daarbij van centraal belang. Op die manier kunnen bij de verdere ontwikkeling van België als aardgasdraaischijf internationale synergieën met producenten en andere netbeheerders vorm krijgen waarin een ruime waaier van Belgische bedrijven wordt gevaloriseerd. In die optiek moet worden gezorgd voor een samenwerkingsverband voor gezamenlijke industriële belangen gericht op de krachtenbundeling tussen overheden, industrie, havenautoriteiten, het aardgasvervoersinfrastructuurbedrijf en de CREG.

5.1 Efficiënt vergunningenbeleid

De praktijk wijst uit dat het vergunningenbeleid in België meebrengt dat het steeds moeilijker wordt om de nood aan nieuwe aardgasvervoersinfrastructuur tijdig in te vullen. Industrieën die een nieuwe vestiging willen inplanten of stroomproducenten die een nieuwe centrale willen bouwen, hebben daartoe een businessplan dat doorgaans uitgaat van een operationele site binnen 1 à 3 jaar. Bij contracten voor nieuw grens-tot-grensvervoer vragen producenten en leveranciers om de capaciteit zo snel mogelijk ter beschikking te hebben, maar om vergunningsredenen dient Fluxys een termijn te bedingen van 4 à 5 jaar, wat de commerciële onderhandelingen niet ten goede komt. In het kader van het bestaande vergunningenbeleid is het echter zelfs mét zo'n verlengde termijn bijna onmogelijk om de nieuwe capaciteit tijdig ter beschikking te stellen.

In overleg met de Gewesten moet het vergunningenbeleid worden bijgestuurd in de optiek dat het gaat om infrastructuur van openbaar nut die essentieel bijdraagt tot de bevoorradingszekerheid. Verschillende elementen dienen daarbij bekeken te worden:

- De veelheid van procedures (ruimtelijk uitvoeringsplan, plan-MER, project-MER, verklaring van openbaar nut, vervoersvergunning, stedenbouwkundige vergunning en diverse machtigingen) zou moeten worden ingeperkt.
- De looptijd van de procedures zou verkort moeten worden, met aandacht voor een adequate coördinatie tussen de verschillende procedures en een structureel overleg tussen de bevoegdheidsniveaus om de efficiëntie van het vergunningenbeleid te versterken.

Op federaal niveau onderzoekt de FOD Economie de mogelijkheid om een rationalisering door te voeren en de administratieve procedures te vereenvoudigen, met name door de inrichting van een enig loket dat zowel een rol zou spelen van competentiecentrum (bij de federale overheden in samenwerking met de Gewesten) als een rol van enige interface die onder meer alle vergunningsprocedures zou coördineren.

Een efficiënt vergunningenbeleid zou overigens niet alleen de slagkracht verhogen die van de vervoersnetbeheerder wordt verwacht. Het zou tevens de chemische industrie in staat stellen zijn pijpleidingennetwerken sneller uit te breiden in België en verder internationaal te clusteren naar Rotterdam en het Duitse Ruhrgebied.

5.2 Gecoördineerde Belgische aanpak bij de integratie van de Noordwest-Europese aardgasmarkt

De strategie om ter versterking van de bevoorradingszekerheid en de marktwerking de rol van België als aardgasdraaischijf verder te ontwikkelen, dient de basis te zijn in de afstemming tussen de overheid en de aardgasindustrie. Op basis van die gezamenlijke langetermijnvisie kunnen de politieke wereld, de administraties, de regulator en het aardgasvervoersinfrastructuurbedrijf gecoördineerd optreden. Een belangrijk aandachtspunt is de afstemming binnen de Noordwest-Europese regio over de investeringen in nieuwe infrastructuur voor bijkomende grensoverschrijdende stromen. Daarbij moet ervoor worden gezorgd dat de benadering in de verschillende landen gericht is op wederzijdse versterking veeleer dan op concurrentie. Nog een aandachtspunt zijn de mogelijkheden die zich aandienen voor het

aardgasvervoersinfrastructuurbedrijf om zich internationaal te ontwikkelen. Belangrijk in die context zijn de acties in het kader van het *Gas Platform*. Dat forum streeft ernaar de barrières op de weg naar een eengemaakte Noordwest-Europese gasmarkt op te heffen en daarbij de bevoorradingszekerheid van de regio te verzekeren.

Fluxys bestudeert eveneens de mogelijkheid om opslagcapaciteit voor de lange termijn ter beschikking te stellen van de markt. Langetermijncapaciteit verhoogt immers de aantrekkelijkheid van België als aardgasdraaischijf in Europa. Bovendien wordt op die manier ook een bijdrage geleverd aan de diversificatie van de bronnen en de bevoorradingszekerheid van ons land.

5.3 Evolutie aandeelhouderschap van de Belgische vervoersnetbeheerder

De regering heeft resoluut gekozen voor de onafhankelijkheid van de Belgische vervoersnetbeheerder en voor een autonoom beheer van het aardgasvervoersnet door een geleidelijke en overlegde vermindering van het aandeel van de leveranciers tot onder de 25% en met een substantiële vertegenwoordiging van de publieke sector (aandeelhouder Publigas). Die evolutie biedt de opportuniteit om de draaischijfrol van België te versterken door op industrieel niveau en op aandeelhoudersniveau internationale kruisparticipaties uit te werken met andere actoren uit de gasector, wat een meerwaarde betekent voor België, zowel voor de marktwerking als voor de bevoorradingszekerheid.

Sinds mei 2010 beschikt de publieke sector over een deelneming van 89,97% in de netbeheerder. In dat kader heeft Fluxys zijn structuur herschikt tot een geheel dat tegemoetkomt aan de recente evoluties in de Belgische wetgeving inzake de onafhankelijkheid van netbeheerders ten opzichte van aardgasleveranciers. De nieuwe structuur effent de weg voor de internationale ontwikkeling van het gasvervoersinfrastructuurbedrijf, nodig om de draaischijffunctie van België op de Noordwest-Europese aardgasmarkt te versterken.

5.4 Aardgasdiplomatie

Als eindverbruikersmarkt en als draaischijf voor de Noordwest-Europese markt dient België in zijn diplomatieke relaties met buurlanden en vooral ook met aardgasproducerende landen de aandacht te trekken op de rol van ons land.

De contacten met de buurlanden zijn van belang om een gecoördineerde aanpak te ontwikkelen bij de integratie van de Noordwest-Europese aardgasmarkt. De contacten met Noorwegen, Rusland, Qatar, Algerije en met Nederland zijn een bijzonder aandachtspunt omwille van het belang dat de aardgasstromen uit die landen hebben in de Belgische infrastructuur of in de nabije toekomst zullen ontwikkelen. Maar ook andere landen, en vooral producenten van vloeibaar aardgas, mogen als toekomstige bronnen niet uit het oog worden verloren.

De contacten met aardgasproducerende landen zijn ook belangrijk om de economische relaties van ons land te verbreden. Tal van Belgische bedrijven in de sector van de constructie, de engineering, de procestechnologie en ook diverse onderzoeksinstellingen hebben immers bijzondere troeven bij de uitbouw van aardgasproductie-infrastructuur. Bovendien vormen de interesses en economische prioriteiten van die landen vaak een goede basis om in andere domeinen zoals watervoorziening, hernieuwbare energie en in diverse deelspecialiteiten de Belgische *knowhow* internationaal te valoriseren.

6. Samenvatting en actieprogramma

6.1 Ambitieuze doelstelling in een Noordwest-Europese context

België: rol van aardgasdraaischijf verder ontwikkelen

- Aardgas blijft dankzij milieutroeven een centraal element in de energiemix van de toekomst
- De Fluxys Groep heeft als beheerder van het vervoersnet en van Hub Zeebrugge een spilfunctie op de Noordwest-Europese aardgasmarkt
- Voordelen verdere ontwikkeling draaischijfrol:
 - Versterking bevoorradingszekerheid
 - Positief effect op de marktwerking en het prijsniveau van aardgas
 - Belangrijk investeringsprogramma

Aandachtspunt: andere landen willen op de Noordwest-Europese aardgasmarkt gelijkaardige rol ontwikkelen

- Gecoördineerd overleg nodig met de betrokken landen: afstemmen over investeringen is essentieel om overinvesteringen te vermijden. Dit type van besprekingen kan plaatsgrijpen in het *Gas Platform*.
- Mikken op samenwerking veeleer dan op concurrentie

6.2 België belangrijke comparatieve voordelen op de Noordwest-Europese aardgasmarkt

België vandaag al aardgasdraaischijf bij uitstek in Noordwest-Europa:

- Hoge ratio van grensoverschrijdend vervoer: oost/west (in twee richtingen) en noord/zuid
- LNG-terminal Zeebrugge: bewezen performantie en capaciteit recent verdubbeld
- Hub Zeebrugge is één van de belangrijkste beurzen voor aardgas op het Europese vasteland
- Operationele diensten en software voor systeemgebruikers in heel Noordwest-Europa
- Internationale deelnemingen: Interconnector-leiding België-Verenigd Koninkrijk (15%), BBL-leiding Nederland-Verenigd Koninkrijk (20%) en akkoord voor deelneming van 19% in NEL-leiding (Duitsland)

Actieve prospectie voor nieuwe projecten:

- België: nieuw uitbreidingsproject LNG-terminal Zeebrugge
- Duitsland: MET-leiding met mogelijke aansluiting op Nord Stream (Russisch aardgas), South Stream (Russisch aardgas) en Nabucco (aardgas uit Kaspische regio)
- Nederland en Duitsland: opslagmogelijkheden
- Frankrijk: mogelijke link tussen Duinkerke en Zeebrugge

6.3 Verdere ontwikkeling draaischijfrol België: ruggensteun voor infrastructuurbedrijf Fluxys Groep nodig

Fluxys Groep is een belangrijk Belgisch bedrijf

Ontwikkeling Fluxys in België:

- Fluxys moet nieuwe capaciteit ter beschikking kunnen stellen op het moment dat de markt het vraagt
- Daarvoor: coördinatie procedures en kortere looptijden vergunningen nodig

Internationale ontwikkeling Fluxys Groep:

- Fluxys moet internationaal actief zijn om nieuwe grensoverschrijdende aardgasstromen naar België aan te trekken
- Daarvoor: actieve aardgasdiplomatie nodig

6.4 Versterking samenwerking Belgische bedrijven om internationaal industriële synergieën te ontwikkelen

Deze actie dient zich te realiseren bij FOD Economie. Een waaier van Belgische bedrijven en instituten is door hun *knowhow* wereldwijd betrokken bij aardgasprojecten en aanverwante projecten:

- Aardgasindustrie: *knowhow* aardgas en LNG
- Openbare werken: burgerlijke bouwkunde, baggerwerken
- Engineering
- LNG shipping
- Onderzoekscentra
- Overheden

6.5 Vectoren van een actieve aardgasdiplomatie

Deze actie vergt een coördinatie van de administraties, met name de administratie voor Energie en voor Buitenlandse Zaken. Drie soorten acties kunnen worden ondernomen: de actieve deelname aan prinselijke missies, de versterking van bilaterale contacten met landen die een sleutelrol vervullen en de sensibilisering van de diplomatie in de hoofdsteden van strategische landen.

Naar aardgasproducerende landen, in hun hoedanigheid van huidige en toekomstige gebruikers van de Belgische infrastructuur (pijpleidingen, opslag, LNG-terminal)

- Rusland
- Noorwegen
- Qatar
- Nederland
- Algerije

Naar buurlanden: beheerders van aangrenzende netten

- Nederland (Gasunie)
- Duitsland (Open Grid Europe, Wingas Transport, Thyssengas)
- Luxemburg (Creos)
- Frankrijk (GRTgaz)
- Verenigd Koninkrijk (National Grid en Interconnector (UK) Ltd)

6.6 Actieprogramma om synergieën te ontwikkelen met aardgasproducenten en netbeheerders buurlanden

Actieve aardgasdiplomatie ontwikkelen:

- Versterkte promotie van de Belgische aardgasindustrie en –infrastructuur bij aardgasproducerende landen en aardgasproducenten
- Verhoogde samenwerking met buurlanden en netbeheerders van buurnetten

Financieel draagvlak in de vorm van risicokapitaal en/of geleend kapitaal voor belangrijk investeringsprogramma

- Deelname aan Europese subsidieprogramma's
- Reflectie over de manier van regulering en de impact ervan op de investeringsmogelijkheden op lange termijn van de gasnetbeheerder

Steun van aandeelhouders, van de Regering, de Minister van Klimaat en Energie, de bevoegde administraties, de industrie (VBO en Agoria) en van de CREG

- Oprichting van een samenwerkingsverband voor gezamenlijke industriële belangen: krachtenbundeling tussen overheden, industrie, havenautoriteiten, Fluxys en CREG

Fluxys NV

Zetel van de vennootschap - Kunstlaan 31 - B-1040 Brussel

Tel 32 2 282 72 11 - **Fax** 32 2 282 02 39 - www.fluxys.com

BTW BE 0402.954.628 - **RPR Brussel** - D/2010/9484/9

